

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3247/2021. (VI. 4.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.VI.20.447/2020/4. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Kadlót Erzsébet ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszában kérte a Kúria Pfv. VI.20.447/2020/4. számú ítélete, a Nyíregyházi Törvényszék 4.Pf.20.941/2019/10. számú ítélete, valamint a Vásárosnaményi Járásbíróság 3.P.20.157/2017/27. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy előzményei és a panaszban foglaltak az alábbiak szerint fogalhatók össze.
- [3] A Magyar Állam I. rendű alperes nevében eljáró Nemzeti Földalapkezelő Szervezet a szántó művelési ágú ingatlanra a Nemzeti Földalapról szóló 2010. évi LXXXVII. törvény 21. § (3a) bekezdés *b*) pontja szerint adásvételi szerződést kötött a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Földforgalmi tv.) alapján elővásárlásra jogosult II. rendű alperessel. Az adásvételi szerződésre az indítványozó mint megelőző ranghelyen álló jogosult elfogadó nyilatkozatot tett. Az I. rendű alperes tájékoztatta az indítványozót, hogy az elővásárlásra jogosultsága a II. rendű alperest megelőző ranghelyen nem vehető figyelembe, mert nem csatolt egy szükséges okiratot (állatsűrűség igazolása).
- [4] Az indítványozó elkésztett benyújtott keresetében kérte az adásvételi szerződés vele szembeni hatálytalanságának a megállapítását, a szerződés létrehozását közte és az I. rendű alperes között. Az elsőfokú bíróság helyt adott az indítványozó igazolási kérelmének, de a 3.P.20.157/2017/27. számú ítéletével a keresetet elutasította, mert az indítványozó az elfogadó nyilatkozatához nem csatolta az elővásárlási jogosultságát bizonyító okiratot (állatsűrűség igazolása), így a privilegizált ranghely nem vehető figyelembe, a megjelölt másik ranghelyen pedig az elővásárlási jogosultak sorrendjében nem előzi meg a II. rendű alperest.
- [5] A másodfokú bíróság az az elsőfokú döntést eltérő jogi indokolással, a megállapítási keresetnek a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 123. §-ában írt jogszabályi feltételeinek hiánya miatt helyben hagyta. A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, s a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A Kúria álláspontja szerint a megállapítási kereset érdemi vizsgálat nélkül, a régi Pp. 123. §-ának felhívásával nem volt elutasítható. A másodfokú bíróság megismételt eljárásban hozott 4.Pf.20.941/2019/10. számú ítéletével az elsőfokú döntést – eltérő jogi indokolással, az igényérvényesítési határidő elmulasztása miatt – helyben hagyta. Rögzítette, hogy az indítványozó nem igazolta, hogy keresetét határidőben nyújtotta be, mert a betegsége és gyógykezelése ellenére sem volt akadályozva abban, hogy igényét meghatalmazottja, illetve jogi képviselő útján érvényesítse.
- [6] A másodfokú ítélettel szemben az indítványozó terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet. A Kúria alkotmányjogi panasszal támadott ítélete a jogerős döntést hatályában fenntartotta. A Kúria szerint a hatályon kívül helyező végzésében a régi Pp. 275. § (5) bekezdése értelmében adott utasítása kötelezte a másodfokú bíróságot az új eljárás lefolytatására. Ez azonban az elsőfokú ítélet érdemben történő felülbírálatára vonatkozott arra figyelemmel, hogy a keresetnek a régi Pp. 123. §-ának felhívásával történő elutasítása a kereset érdemi vizsgálata nélkül történik. A másodfokú bíróság a reformatórius jogköréből adódóan az érdemi döntését eltérő jogi alapokra helyezhette, a helytelen következtetésen alapuló tényállást korrigálhatta, a részleges megalapozatlanságot kiküszöbölhette bizonyítás felvétele nélkül is, az elsőfokú iratok tartalma alapján a bizonyítás anyagának átértékelésével, a helyes ténybeli következtetés levonásával.

- [7] Az első- és a másodfokú bíróság is rögzítette az ítélete indokolásában, hogy az I. rendű alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását mindenekelőtt a kereseti kérelem elkésettségére hivatkozással kérte, a kereset benyújtására nyitva álló anyagi jogi határidő elmulasztására hivatkozott. Az elővásárlási jog megszegésével kötött szerződés hatálytalanságából eredő igények érvényesítése iránt indított perben a keresetindítás anyagi jogi határidejének a megtartottságát ennek megfelelően az eljáró bíróságoknak vizsgálniuk kellett. Az elévülési jellegű anyagi jogi határidő megtartásának kérdése az ügy érdemére tartozik, azt a bíróság az eljárása során vizsgálja, feltárja az azzal kapcsolatos tényállást és arról ítéletében foglal állást. A másodfokú bíróság tehát eleget tett a Kúria hatályon kívül helyező végzésében foglaltaknak akkor, amikor a fellebbezés érdemi vizsgálata során elsődlegesen e határidő megtartottságát vizsgálta, majd annak általa megállapított elmulasztása folytán a keresetet elutasító ítéletet – eltérő indokolással – helybenhagyta, tekintettel arra, hogy a határidő vizsgálata megelőzi annak kérdését, hogy az indítványozó megfelelő nyilatkozattal gyakorolta-e elővásárlási jogát.
- [8] 3. Az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján benyújtott panaszában az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése, valamint az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése megsértésére figyelemmel állította a támadott ítélet alaptörvény-ellenességét.
- [9] Az indítvány szerint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét az okozza, hogy a megismételt eljárásban a másodfokú bíróság nem vette figyelembe a Kúria hatályon kívül helyező végzésében foglalt iránymutatását, a keresetet érdemi vizsgálat nélkül, az addig nem kifogásolt körülményre, a keresetindítási határidő elmulasztására hivatkozással utasította el és ezt a döntést a panasszal támadott kúriai ítélet hatályában fenntartotta. Ezáltal sérült az indítványozó tisztességes eljáráshoz való joga, a független és pártatlan bírósághoz (eljáráshoz) való joga, ami a pártatlanság sérelmének látszatát kelti.
- [10] Az Alaptörvény a XXVIII. cikk (7) bekezdésben foglalt jogorvoslathoz való jog sérelmét abban látja az indítványozó, hogy a (megismételt) másodfokú eljárás volt az, amely során először került megállapításra a keresetindítási határidő elmulasztása, ezért a tulajdonképpen elsőfokú bírósági hatásköröket gyakorló törvényszék megfosztotta az indítványozót perbeli jogainak gyakorlásától, a hatékony jogorvoslattól.
- [11] Az indítványozó álláspontja szerint a bíróság döntése sérti az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tulajdonhoz való jogát, mert a bíróság a tulajdonjogát közvetlenül érintő keresetet érdemben nem bírálta el.
- [12] 4. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1)–(2) bekezdései alapján mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság törvényi feltételeinek megfelel-e.
- [13] Az alkotmányjogi panaszt az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül nyújtotta be, az eljárásban felperesként vett részt, így az alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosult, mert az ügyben érintettnek minősül. A támadott döntés az ügy érdemében hozott, a Kúria rendes jogorvoslattal nem támadható felülvizsgálati határozata.
- [14] Az indítványozó a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog keretében hivatkozott annak részére, a bírói pártatlanság sérelmére. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy „a pártatlan eljárást megkérdőjelező esetleges bírói megnyilatkozásokkal szemben a régi Pp. szerint is rendelkezésre álltak perjogi eszközök (lásd pl. régi Pp. 114. §), végső soron a bíróval szemben elfogultsági kifogás benyújtása. Ha a polgári eljárásjogban létezik megfelelő eszköz, amely elősegíti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás esetleges sérelmének már a bírósági eljárás során történő orvosolását, úgy azt az indítványozónak – ha arra lehetősége van – már a bírósági eljárás során igénybe kell vennie, és csak ennek sikertelensége esetén kifogásolhatja azt az Alkotmánybíróság előtt. E nélkül ugyanis az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az adott vonatkozásban az indítványozó nem merítette ki a jogorvoslathoz való jogát, így az indítvány nem felel meg az Abtv. 27. § b) pontjában foglalt követelménynek [...]” {3327/2018. (X. 16.) AB végzés, Indokolás [25]} Az indítványból, valamint a rendelkezésre álló bírósági döntésekből megállapítható, hogy az indítványozó ezen kifogásolási jogát nem gyakorolta, a pártatlanság sérelmére korábban nem hivatkozott, ezt korábban nem vitatta, vagyis e körben a jogorvoslathoz való jogát nem merítette ki. Ezen indítványelem mindezekre tekintettel nem felel meg az Abtv. 27. §-ában foglalt követelménynek.
- [15] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – egyéb feltételek megléte esetén – abban az esetben fogadja be, amennyiben az határozott kérelmet tartalmaz. A kérelem akkor határozott, ha megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban foglalt kritériumoknak. Az indítvány a határozottság követelményeinek megfelel.

- [16] 5. Az Abtv. 29. §-a alapján az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz akkor fogadható be, ha a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét támasztja alá vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását [pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]]. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [17] Az indítványnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmét állító elemével kapcsolatban az Alkotmánybíróság rámutat, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d*) pontja alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját, „az Alkotmánybíróság hatásköre az Abtv. 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszok elbírálása során a bírói döntésben foglalt jogértelmezés alaptörvény-ellenességének, alapjogokkal való összhangjának vizsgálatára korlátozódik, és nem terjed ki a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének, illetve a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára” {3170/2014. (VI. 3.) AB végzés, Indokolás [8]}. A „bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon. [...] Az eljárás lefolytatása, a tényállás megállapítása és értékelése, az alkalmazandó jog meghatározása és annak az értelmezése kizárólag a rendes bíróság feladata.” {3037/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [28]–[29]} Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben rámutat: annak megítélése, hogy a Földforgalmi tv. alapján fennálló elővásárlási jogában megsértett jogosultnak a szerződés hatálytalanságából eredő igényérvényesítésére előírt határidő mikor jár le, olyan szakjogi kérdésnek minősül, melynek megítélése nem az Alkotmánybíróság, hanem az ügyben eljáró rendes bíróságok hatáskörébe tartozik {3482/2020. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [15]}. Az igényérvényesítésre előírt határidő vizsgálata ugyanakkor az ügy érdemére tartozik, mert az indítványozó által érvényesített igény jogalapjáról történő döntés – az ellenkérelmére is figyelemmel – szükségképpen magában foglalja a keresetindítás anyagi jogi határidejének megtartottságára vonatkozó döntést is [a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:223. § (2) bekezdés].
- [18] Az igényérvényesítési határidő túllépésével kapcsolatos, az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésére alapított indítványelemmel összefüggésben az Alkotmánybíróság rámutat, hogy a polgári eljárásjog rendes perorvoslati rendszere vegyes jellegű, a másodfokú bíróságot mind a reformatórius, mind a kasszációs jogkör megilleti. Reformatórius jogkörében a másodfokú bírói fórumot az elsőfokú döntésben megállapított tényállás, az abból levont jogi következtetés nem köti, jogosult tény- és jogkérdésben megváltoztatni az elsőfokú ítéletet, új tényállást megállapítani, a tényállást korrigálni, valamint új vagy eltérő jogi alapokra helyezni az elsőfokú döntést. A másodfokú bíróság az igényérvényesítésre nyitva álló határidő elmulasztására alapított határozata reformatórius jogkörben hozott olyan döntés, amely a jogorvoslati rendszer eljárási szabályihoz igazodik. Az eljárási törvény keretébe illeszkedő bírói döntés és az Alaptörvényben biztosított jogorvoslati jog között jelen ügyben alkotmányjogilag értékelhető összefüggés ezért nem állapítható meg {3105/2021. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [36], [38]}.
- [19] Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésére alapított panaszellemmel kapcsolatban az Alkotmánybíróság rámutat, hogy a tulajdon alkotmányjogi oltalma az értékgarancia és a közérdekű korlátozás ismerve elsősorban az állam közhatalmi beavatkozásaival szemben nyújt védelmet. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy alapvető jogi értelemben vett tulajdonjog a már megszerzett tulajdont védi, nem ad jogot a tulajdon megszerzésére {3244/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [48]}. Az Alkotmánybíróság értelmezésében „az elővásárlási jogosult nem tulajdonos. [...] A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog az Alkotmánybíróság megítélése szerint nem tartozik a tulajdon mint jogintézmény tartalmi elemei közé, és így önmagában nem tartozik az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének védelme alá [...]” {3244/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [49]–[50]}
- [20] 6. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítvány nem tartalmaz olyan indokot, ami alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vetne fel, vagy a bírói döntés érdemére kiható alaptörvény-ellenesség kételyét támasztaná alá, ezért az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *a*) és *h*) pontja alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdésére azt visszautasította.

Budapest, 2021. május 18.

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Sulyok Tamás
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/125/2021.

